

Innen nézve szükségszerű, hogy az 1919 utáni premodern az ok-okozati lépcsőn megállni nem tudó Lukácsnál a kollektív alany, a „szubsztanciális szubjektivitás metatörténelmi mércéket feltételez” (Losoncz); legfőképp az *Ontológiában*, ahol az emberiség elérhet egy olyan fejlődési fokra, ahol társadalom és egyén magáért való fejlődése egybeesik, ahol megszűnik az elidegenedés, és az nem más, mint a kommunizmus.

Hasonlóan gondolatgazdag tanulmányokat olvashatunk Lukácsról és Gramsciról *Antonio Infrancától* (több dél-amerikai egyetem vendégtanára, Croce- és Lukács-szakértő); *Nicolas Tertuliantól* (a párizsi École des Hautes Études en Sciences Sociales professzora, nemzetközileg elismert Lukács-kutató); és *Bayer Józseftől* (a Politikai Tudományok Intézetének munkatársa).

A tanulmánykötet harmadik részében a hatástörténeti írások bemutatják a kelet-közép-európai Gramsci-értelmezéseket Romániában, a volt Jugoszláviában és Magyarországon.

A negyedik részben Gramsci és Lukács kultúrfelfogásáról értekezik *Pavol Koprda* (a pozsonyi Akadémia munkatársa, irodalomtörténész); *Lelio La Porta* (neves olasz Lukács- és Gramsci-kutató) és *Birgit Wagner* (a bécsi egyetem romanisztikai tanszékének tanára, irodalomtörténész). Végül a *Függelékben* olasz és angol nyelvű tanulmányok zárják le a kötetet, mely minden bizonnyal hasznos kézikönyve lesz századunk e két kiemelkedő, baloldali gondolkodója iránt érdeklődő olvasóknak.

Máté Zsuzsanna

SZALAY FERENC: NOVEMBER